

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת לך לך תשפ"ו

* ווי העמודים וחשוקיהם * שאלה משולחנו של מרן שליט"א

פסקי הלכה לקראת 'עצרת המליון' נגד גזירת הגיוס

הנה בימים אלו תערך עצרת גדולה בראשות מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א מכל העדות והגוים, כדי לזעוק ולהתפלל ולמחות על החילול ה' הנורא ברדיפת בני הישיבות היושבים ועוסקים בתורה, והכרוזתם כעבריינים, והשלכתם לכלא ב'עוון' זה.

כזכור, ביום ראשון ל' אדר ראשון, א' דר"ח אדר שני תשע"ד, נערכה עצרת קידוש השם שכזו, בראשות רשכבה"ג מרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל, ושם ע"פ ההערכות השתתפו יותר משישים ריבוא מעם ישראל, וברכו בפומבי את הברכה 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם חכם הרזים, כמבואר במסכת ברכות (דף נח ע"א), תנו רבנן, הוואה אוכלוסי ישראל אומר 'ברוך חכם הרזים, שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה' [והקב"ה הוא חכם הרזים, ויודע מה שבלב כל אלו, רש"י], וכן פסק בשו"ע (או"ח סימן רכד ס"ה).

היות ויש כמה נידונים בהלכה בברכה זו שהגיעו בזמנו לשולחנו של מרן רבינו שליט"א, וכן עוד כמה שאלות כלליות מענין העצרת, על כן נביא כאן בקצרה את הנידונים וההכרעות למעשה [ויעיין בחשוקי חמד עמ"ס ראש השנה (דף לה ע"א, עמל תקכה), ובקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (גליון ד' עמל יט), שם הרהיב רבינו בארוכה בכ"ז]:

הגר"ח קניבסקי זצוק"ל ביאר, שהרי על שיישים ריבוא גויים אין מברכים 'חכם הרזים', אף שגם להם יש דעות שונות, כיון שאין דעתם החשובה, ולכן אין מברכים על חילוק דעתם. והכ"נ דעת אנשי א"י היא הדעת החשובה, שעליה מברכים.

[ואמנם להלכה לא חילק השו"ע בין א"י לחו"ל, ומשמע שלא פסק כהרמב"ם, ואפשר לברך ברכה זו בחו"ל. אך בכף החיים (סי"ק טו) כתב שבחז"ל יברך בלא שם ומלכות, דספק ברכות להקל].

ולכן אמר גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שהיה כדאי לבני חו"ל לבוא מחו"ל לא"י במיוחד לעצרת הזו, כי אז היו יכולים לברך ברכה נדירה זו בשם ומלכות, גם לדעת הרמב"ם.

'בירך 'חכם ארזים', האם צריך לחזור ולברך 'חכם הרזים'

אחד שהיה בעצרת, וחשב שמברכים 'חכם ארזים', וכך בירך, וחשב לעצמו שהקב"ה הוא חכם ארזים, מלשון 'ארז' [חכם חוק, או שמברכים על הצדיקים שהם חכמים כארז, כלשון הפסוק 'צדיק כתמר יפריח, כארז בלבנון ישגה!']. ולאחר מכן שמע שהכוונה 'הרזים' מלשון 'סוד', שהקב"ה יודע מה שבלב כל אחד, ויש לזון האם צריך לחזור ולברך שנית.

והיה מקום לומר, שמאחר ואת עיקר הברכה אמר כתיקונה וכלשונה, ורק היה לו כוונה אחרת, והרי החילוף בין ה"א לאל"ף לא מורגש, וא"כ יצא ידי חובתו, וכמבואר במג"א (סימן רסח סק"ג) בשם הראב"ד, דלא מציעו שתהא הברכה נפסדת בחסרון הכוונה, דאינה נפסדת אלא כשד"בר שלא כהוגן. אך גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל אמר לי שלא יצא ידי חובתו, כי 'ארזים' ו'הרזים' הם שתי תיבות שונות, והוי משנה ממשטבע שטבעו חכמים לגמרי.

***

להתפלל מנחה גדולה, או להתפלל בעצרת ברוב עם

אדם הרגיל להתפלל תמיד מנחה גדולה, כדי להיות מהורזים המקדימים למצוות, האם ביום שנערכת עצרת המליון ראוי שיתפלל מנחה גדולה כמנהגו, או שימתין להתפלל מנחה קטנה ברוב עם בעצרת.

ובמשנ"ב (סימן צ' ס"ק כח) משמע שאדם שאין לו ביהכ"נ מיוחד לתפילה מנחה, התפילה 'ברוב עם' עדיפה על זריזים מקדימים למצוות. אך כל זה כשאין לו מנין קבוע, אבל אם יש לו מנין קבוע, א"צ לעזוב את ביהכ"נ הקבוע כדי להתפלל ברוב עם. אך יתכן שכל דבריו אמורים שא"צ לעזוב את ביהכ"נ הקבוע, כדי לילך לביהכ"נ הגדול יותר, אבל כאשר כבר ממילא הולך לעצרת, אולי עדיף שימתין מלהתפלל מנחה עד העצרת.

עוד יש להסתפק, האם עדיף להתפלל מנחה בביהכ"נ, או בעצרת ברוב עם אך זה ברחובה של עיר, וקיי"ל (שו"ע או"ח סימן צ' ס"ה) שלא יתפלל במקום פרוץ, כמו בשדה, מפני שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת המלך ולבו נשבר.

ויש לומר, להתפילה ברחובה של עיר הייתה נהוגה מימים ימימה, וכמבואר בתענית (דף טו ע"א) שבתענית היו מוציאים את התיבה לרחובה של עיר, ושם היו מתפללים. ונראה דאין בזה משום תפילה במקום פרוץ, כיון שהוא מוקף אנשים, ואנשים עצמם הם המחיצה, וכמבואר בעירובין (דף מג ע"ב) שלגבי עירובין אנשים הם מחיצה, וה"ה לגבי התפילה במקום פרוץ.

עניינת אמן, קדיש וקדושה, כששומעים דרך הרמקול בעצרת

הנה בעצרת הגדולה, לא היה שייך שכולם ישמעו את הש"ן, ולכן משתמשים ברמקול, ויש להסתפק האם אפשר לענות אמן, קדושה, וחזרת הש"ן, ע"י שמיעה ברמקול.

וידוע מה שדן בזה מרן הגר"ח איועראבא זצ"ל בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן ט), והוא נקט שם שא"א כלל לצאת בשמיעה זו בשום דבר שאיביים לשמוע מפי אדם. ובהערה שם הביא שמרן החו"א זצ"ל אמר לו שא"א כ"כ פשוט שלא יוצאים ברמקול, דיתכן כיון שהקול הנשמע נוצר ע"י המדבר, וגם הקול נשמע מיד כדרך המדברים, אפשר דגם זה חשיב כשומע ממש מפי המדבר.

ולמעשה בעצרת הורה מרן בעל השבט הלוי זצוק"ל שיקחו חזן שיבטא היטב כל מילה ומילה, וכל הקהל ישמעו אותו מילה במילה, ואז יוכלו לענות אמן וקדושה.

האם אפשר לברך על סמך אומדנא שיש בעצרת שיישים ריבוא

מאחר ואין אדם בעולם שיוודע במדויק האם באמת יש בעצרת שיישים ריבוא או לא, וגם המומחים שמעריכים זאת, א"ז אלא אומדנא, יש לזון האם אפשר לברך ברכה זו ע"פ אומדנא. ולכא"ו אי אפשר לברך מספק, שהרי ספק ברכות להקל, ומאידך אולי כל ברכה זו נתקנה ע"פ אומדנא, שהרי יצא אפשר לספור שיישים ריבוא, וגם שהכרעת הפוסקים שאסור לספור את בני ישראל.

זמון בעל אילת השחר זצ"ל אמר, שאפשר לברך גם כשאין יודעים את המספר המדויק, אלא שיש אומדן מאנשים מוסמכים שיש שיישים ריבוא. וכן אמר לי גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שא"צ לדעת את המנין המדויק, ודי באומדנא. והוסיף (לפני העצרת באדר תשע"ד) שע"פ הסברא אמורים להשתתף בעצרת כזו שיישים ריבוא [והוסיף שבעצרת הקודמת, שהתקיימה בכ"ט שבט תשנ"ט היה צריך לברך בלא שם ומלכות, כי היה ספק אם יש שיישים ריבוא], ואם אלו שיוודעים לאמוד את האנשים יאמרו שיש שיישים ריבוא, אפשר לברך.

האם צריך לראות את כל השישים ריבוא כדי לברך

יש להסתפק האם אפשר לברך גם כאשר אינו רואה את כל השישים ריבוא, דלשון השו"ע 'הרואה שיישים ריבוא מישראל ביחד וכו', מאידך הרי הדבר קשה מאד במציאות לראות בראיה אחת שיישים ריבוא (כמפורש בירושלמי בנדרים פ"ג ה"ב), ואולי די לראות את מקצתם, ולדעת שיש כאן שיישים ריבוא.

ומסתבר שאפשר לברך גם כשאנו רואה את כולם כממש, שהרי שומע את הקולות ויודע שיש כאן שיישים ריבוא, ובפרט שברכה זו היא ברכה להקב"ה, שמברכים אותו, וא"כ א"צ לראות את כולם, וי"ל דכשרואה את מקצתה הרי זה כרואה את כולו.

וכן אמר מרן בעל אילת השחר זצוק"ל שמסתבר שא"צ לראות את כל השישים ריבוא, אלא די בראיית מקצתם, אם יש אומדן שיש שיישים ריבוא, אפשר לברך. וכן הורה גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שמסתבר שא"צ לראות את כולם, אלא די שיראה את חלקם, ויחוש שהוא מוקף בשישים ריבוא.

האם נשים וקטנים מצטרפים לשישים ריבוא

יש להסתפק האם נשים וקטנים מצטרפים לשישים ריבוא, או שמא צריך דווקא גברים. והורה גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שהם מצטרפים, דאמנם לשון רש"י בברכות 'אוכלוסי' חיל גדול של שיישים ריבוא, אך אין כוונתו לאפוקי נשים, אלא כוונתו שרק אם באו כולם במחנה אחד, כלומר לדבר אחד, לאפוקי אם התקבצו במקרה אנשים ונדהי שיישים ריבוא, אין מברכים. [וכן הורה הגר"ח דבליצקי זצוק"ל, שנשים מצטרפות לשישים ריבוא].

והנה כאשר יש שיישים ריבוא רק בעירוף עכו"ם, נראה שאינם מצטרפים, דפשטות הגמ' בברכות היא 'הרואה אוכלוסי ישראל', ומשמע שצריך שיהיו כולם מישראל [ואמנם בתוספתא ובירושלמי נאמר 'הרואה אוכלוסי' ולא נזכר ישראל, ומשמע שאין חילוק, אך ברמב"ם ובשו"ע כתבו בפירוש 'אוכלוסי ישראל']. ומומרים ומחללי שבת, נראה שמצטרפים, כיון שבכל זאת יש להם רו פנימי של אמונה מימות הר סיני.

האם כל אחד יברך לעצמו, או שאחד יברך לכולם

ההוראה בעצרת הייתה שכל אחד יברך את הברכה בעצמו, ולא שאחד יברך ויוציא את כולם, ויש לדון מדוע לא עדיף שאחד יברך לכולם מדין 'ברוב עם הדרת מלך', ויעיין בשו"ת בנין שלמה (ח"ב או"ח סימן יג). אמנם יתכן כיון שא"א לשומעו אלא ע"י רמקול, והשומע את הברכה ברמקול, יתכן שאינו יכול לצאת יד"ח.

ולמעשה גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל אמר, כי אף שיש ענין של ברוב עם הדרת מלך, מ"מ כיון שהיא ברכה נדירה, רצוי שכל אחד יזכה בעצמו בברכה זו [וכן נוהגים בברכת החמה, שכל אחד מברך לעצמו, ואין אחד מברך לכולם (ע"י שו"ת שבט הלוי ח"א סימן נט אות ב)].

כדאי לבני חו"ל לבוא לארץ ישראל לזכות לברך ברכה זו

לדעת הרמב"ם (פ"י מלה' ברכות ה"א) אין מברכים 'חכם הרזים' אלא בארץ ישראל, וכמה ביאורים נאמרו בזה (ע"י ב"י או"ח סימן רכד), מעדיני יו"ט (ברכות פ"ט אות ח), ובצפת פנענ שם]. וגיסי מרן

מרן רבינו שליט"א במסר תקיף לאחר השלכת בני הישיבות לכלא ב'עונן' לימוד התורה: 'החפץ חיים כבר אמר שעם בחורי ישיבה אסור להתחיל'

"ועל ב'יאת מ'חפץ א-ל, בתוך מ'קדש ח'דריה": מרן עמוד ההוראה הגר"ז זילברשטיין שליט"א מחזק ומרומם את בני הישיבות, לאור הרדיפות הקשות שעוברים ע"י השלטונות | עם ישראל מפגיין כעת את אהבתו להשי"ת על ידי לימוד תורה במסירות נפש'

לאחר היודע על כך שכמה מבני הישיבות הושלכו לכלא הצבאי, כאשר כל 'עוונם' וכל 'פשעם' הוא רק בעבור שיושבים ועוסקים בתורה הקדושה, ביקש מרן רבינו שליט"א לפרסם ברבים דברי חיזוק והתעוררות, כפי שכתב לאחרונה עבור בני התורה והישיבות, במצב מורכב זה. הדברים הודפסו לראשונה בקובץ התורני 'ווי העמודים וחשוקיהם' היוצא לאור מדי חודש ע"י כולל 'בית דוד' בחולון, ואף הובאו השבוע בקו 'שיח יצחק', על ידי נכדו הרב חיים מלין. להלן דברי החיזוק המלאים ממרן שליט"א:

"אנו נמצאים בזמנים מורכבים מאד, כאשר נתקיים בנו בזמנים אלו מה שאמרו במסכת כתובות (דף ק"ב ע"ב) אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא דור שבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים, כי אמריתה קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף, תני רב יוסף בזוזי ובזוזי דבזוזי.

וכאן בארץ ישראל לדאבוננו הרב, זה המקום היחיד בעולם שרודפים את לומדי התורה, ורוצים לכלוא אותם במאסר על 'עונן' לימוד התורה, ועל מה שהם רוצים לשמור על יהדותם, ולא להתקלקל במקומות מפוקפקים שאף אחד לא יצא משם עם יראת שמים כמו שנכנס לשם.

והנה לאברכים ובחורי הישיבה אין המצב צריך להפחיד כלל, כי עד עכשיו למדנו תורה כי התאפשר לנו, אבל כעת אנו נדרשים להראות שאנו לא לומדים תורה כי זה קל, אלא אנו לומדים תורה כי זה רצון הבורא, ואנו מוכנים גם לקדש שם שמים, ולעמוד על המשמר העיקר להמשיך ללמוד תורה.

כעת החרדים לדבר ה', הולכים להפגיין את אהבתם להשם יתברך, לא משנה מה יגזרו עלינו, אנו דבקים באהבת הבורא, ואנו ממשיכים ללמוד את התורה הקדושה האהובה עלינו, גם אם זה קשה, וגם אם יכריזו עלינו שאנו 'עבריינים משתמטים', אנחנו נשארים נאמנים לתורה בכל מצב.

ומקובלני שהאמת סופה לנצח, אנו כבר נמצאים בגלות אלף תשע מאות חמישים ושש שנים, וקמו עלינו הרבה מקטרגים להלחם בתופסי התורה, ולא הצליחו, ועם ישראל חי וקיים, ודבוק בתורה, וכך ישאר עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו.

מה שכן, כעת שאנו הולכים ללמוד תורה במסירות נפש, עלינו לדבוק בתורה ביתר שאת, ולקבל על עצמנו עול תורה כפשוטה, ויתקיים בנו המשנה באבות, כל המקבל עליו תורה, מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ומי שיקבל עליו עול תורה, מובטחני שלא ינזק מהגזירות הכלכליות!

***

"בעבר בחו"ל יצאו תלמידי חכמים מופלגים מהישיבות, והסיבה לכך, כי הם למדו במסירות נפש, לא היו כמעט גשמיות בישיבות, הם למדו כמעט בלי אוכל, היו אוכלים ימים אצל בעלי בתים, וגם מיטות היכן לישון כמעט ולא היו להם, ולמדו מתוך מסירות עצומה ואהבת תורה.

כהיום ברוך השם אכשר דרא, ויש ברוך השם כמות עצומה של לומדי תורה בישיבות שמחזיקים את העולם, אבל היה חסר את המסירות נפש לתורה, כי ברוך השם גם

בגשמיות הלומדים מסודרים, יש לכל בחור שפע של מאכלים בישיבה, יש מיטות טובות היכן לישון, ובשביל לצמוח צריך גם מסירות נפש, וגם להראות את האהבה של הלומדים להקב"ה.

בזמננו, שרודפים את בני הישיבות, הנבחרת של עם ישראל, לומדי התורה שמחזיקים את העולם, שבזכותם יש להם כאן קיום בארץ ישראל, בין הישמעאלים האכזרים צמאי הדם, שכל אחד מבין שאנו חיים כאן בניסים, ואין שום הסבר בדרך הטבע למה שקורה כאן, מלבד זאת שהקב"ה שומר עלינו בזכות לומדי התורה.

ויש קטגוריא נוראה על הלומדים, אבל הלומדים - לומדים במסירות נפש, והם מקדשים שם שמים, ובזכות הלימוד הזה במסירות נפש נפש, יש יותר שמירה על עם ישראל, שזה הדבר שאנו זקוקים לו כל כך בזמן הזה, וגם הלומדים, בזכות שהם חיים מתוך קידוש השם, יזכו לצמוח גדולי תורה לדור הבא.

הבה ננצל את הזמנים האלו, להרבות בשקידת התורה, וכל מי שיקבל עליו עול תורה, וילמד במסירות נפש, ולא יתחשב במה שקורה, יש לו את האפשרות להיות מגדולי הדור הבא.

***

"אמנם אנו צריכים לחשוש מהקטרוג הגדול שזה מעורר בשמים, שנלחמים במובחרים שבעם היהודי, הרי הקב"ה ברא עולם שלם, ומכל העולם הגדול שברא, אין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, משל למלך גדול, שיש לו ארמונות ומשרתים לרוב, ויש לו פינה שקטה ששם הוא מתייחד, וכל המלוכה לא שוה לו רק בשביל פינה זו, ומי שרוצה להלחם עמו על פינה זו, זה מרידה במלכות הגדולה ביותר.

המגיד הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל סיפר על קבוצה של פורקי עול שהקימו מלחמה כנגד בחורי הישיבה מיישיבתו של רבינו החפץ חיים זצ"ל, ואחרי שהיה שם דין ודברים, באו לפרוק את עצמם בבית הכהן הגדול החפץ חיים זצ"ל. והנה נכנסו קבוצה של מספר אנשים, ואיזה חצוף אחד פתח ראשון את פיו בדברי חוצפה נגד מרן החפץ חיים, אך בו ברגע תוך כדי חירופיו וגידופיו מיד נכנסה בו רוח שטות, והשתגע לעיני כל, ובשגעונו יצא מן הבית, והרחיק לכת עד שפת הים, שם עלה על אוניה כלשהיא והטיבע עצמו למוות, ותהום כל העיר.

המעשה כמובן היה לשיחת היום בין הבריות, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ואילו בכתב העת של הציונים היוצא בוורשא, כתבו שאלה נגד החפץ חיים, וזה היתה השאלה: "הלא החפץ חיים חיבר ספר על הלכות לשון הרע, והרי כולם יודעים שהח"ח מעורר על הצורך באהבת איש את רעהו, וא"כ הכיצד זה קילל החפץ חיים את האיש שישתגע וימות?"

כששמע החפץ חיים את שאלתם ענה להם תשובה, ומכיון שהיה כבר זקן, צוה לאברך אחד לכתוב מילה במילה, והוא ז"ל חתם למטה, וכה נכתב בכתב שהתפרסם אז בתפוצות ישראל בארץ ובגולה: "מה שהם אומרים שקללתי אותם, זה שקר! מימי לא קיללתי יהודי! אבל סוף המעשה שהשתגע, ואח"כ נאבד מן העולם, זה אכן אמת ויציב, וזאת למען ישמעו ויראו, שעם בחורי ישיבה אסור להתחיל!"

אנו צריכים להתפלל ולעורר רחמי שמים, שאף בחור ישיבה לא ינזק מכך, ויהיה חזק לקדש שם שמים, וכן צריך להתפלל שהקטרוג על עם ישראל בעקבות מעשים אלו, לא ישפיעו על עם ישראל, ולא ינזק שום אחד מישראל בגלל קטרוג נורא זה. והקב"ה ברחמי המרובים ישפיע עלינו שפע ממרומים, וישלח במהרה משיח צדקנו, במהרה בימינו."

אחורה נא חידה

איך יתכן שגדול העושה מעשה - פסול, ואילו קטן העושה - כשר? (התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה מאת ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה מגיליון קודם: מתי ראוי לבטל את מנין הותיקין?

תשובה. נאמר בשו"ע (או"ח סימן קיד ס"ב) דאסור להזכיר הגשם עד שיכריז הש"ץ, הלכך אף אם הוא חולה או אנוס, לא יקדים תפילתו לתפילת הציבור, לפי שאסור להזכיר עד שיאמר שליח ציבור. אבל אם יודע שהכריז ש"צ, אע"פ שהוא לא שמע, מזכיר. ואפילו יחיד המתפלל בביתו, אסור להזכיר משיב הרוח קודם שמתפללין הציבור (משנ"ב סק"ח). ונסתפק שם הביאור הלכה (ד"ה לא יקדים), אם התפללו מנין ותיקין בביה"נ זה גופא, והכריזו משיב הרוח כנהוג, אם מועלת זה למנין שני שיהא מותר ליחיד להקדים, ואפשר דכיון שמנין אחר הוא, וגם דהלא בשחרית יצטרך לומר מוריד הטל, על כן לא מהני זה לתפילת מוסף שאחר כך, ועמד בצ"ע, וסיים 'על כן נראה שטוב ליזהר שלא לעשות מנין ראשון בביה"נ ביום טוב ראשון של פסח'. [אמנם גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בשונה הלכות (סימן קיד זין ז) כשהעתיק דברי הביה"ל, שינה מנוסח המשנ"ב, וכתב 'ולכן טוב שלא לעשות שני מנינים בביה"נ ביום זה', עכ"ל].

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון ה'ל, או בכתיבת מייל 3126877@gmail.com, ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 05-3130582 לעדכונים על חדשות ושיעורים, וכן על מיקומו של רבינו בשבת הקרובה בקו 'דברי חמד' 079-6077-468.